

Yxart vist per Rusiñol.

Ruta literària i homenatge.

Tarragona 25 maig 2019

**[Espais
escrits]**
XARXA DEL PATRIMONI
LITERARI CATALÀ

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Biblioteca Pública
TARRAGONA

SUMARI

Relació de textos escollits

Presentació

Apunt biogràfic de Santiago Rusiñol

Apunt biogràfic de Josep Yxart

Ruta literària

- 1. Saló dels tarragonins il·lustres**
- 2. Carrer Cavallers. Casa Yxart.**
- 3. Jardí Claustre de la Catedral**
- 4. Camp de Mart**
- 5. Cementiri de Tarragona**
- 6. Muntanya de l'Oliva**

Bibliografia i pàgines web

Josep Yxart i de Moragas
(Tarragona, 1852–1895), c. 1873
(Arxiu Històric de la Ciutat
de Barcelona, fons Narcís Oller)

TEXTOS ESCOLLITS

- 1. Teatre català. Ensaig històric-crític (fragment) de Josep Yxart.**
- 2. A l'Yxart (1r. fragment) de Santiago Rusiñol.**
- 3. Notes d'Art de Francesc Carbó (Quiquet) i A l'Yxart (2on. fragment).**
- 4. A l'Yxart (3r. fragment) i carta de Josep Yxart a Rusiñol.**
- 5. A l'Yxart (4rt. fragment)**
- 6. Santiago Rossinyol 1861-1931 d'Antoni Rovira i Virgili.**

Lectors: Esther Gómez, Rita García, Oumy Ly, Àngela de Montserrat, Irene Egea, Santiago Ramírez, Adhara d'Innocenzo (Alumnes de l'IES Pons d'Ícart de Tarragona).

Direcció: Mar López Gavaldà (Aula d'Arts Escèniques IES Pons d'Ícart).

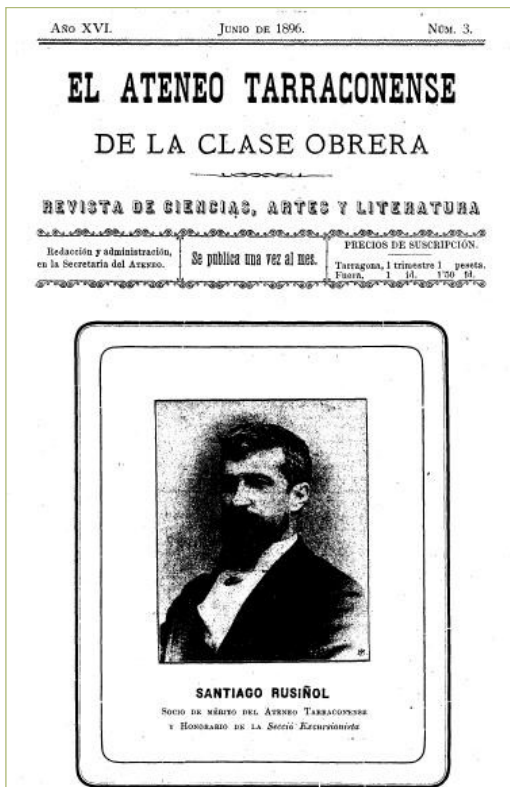

PRESENTACIÓ

En aquesta ruta literària resseguirem els llocs identificats a l'escrit, **A l'Yxart**, que Santiago Rusiñol dedicà al seu amic l'escriptor tarragoní Josep Yxart de Moragas. Ens servirà per rememorar la figura del crític, de qui enguany se celebren els 120 anys de la seva mort, i recordar la vinculació de Rusiñol a Tarragona.

Santiago Rusiñol havia estat ben present a la vida cultural de Tarragona: en les planes del setmanari **El Francolí** a finals del segle XIX, o en els actes de nomenament com a soci de mèrit de l'Ateneu Tarraconense de la Classe Obrera, o en la intervenció a favor de dos artistes tarragonins a les pàgines de **La Vanguardia**. A la seva mort, el 1931, l'ajuntament de la ciutat va decidir canviar el nom de la plaça de les Cols pel de plaça Santiago Rusiñol, a més de promoure un acte públic d'homenatge el 27 de setembre d'aquell any. La llista d'escriptors i artistes del Camp de

Tarragona amb qui Rusiñol es va relacionar és ben àmplia i diversa: Ignasi Bo i Singla, Josep Conangla, Josep Aladern, Pere Redon, Joan Ruiz i Porta, Francesc Carbó, Plàcid Vidal, Josep Aladern, Narcís Oller, Josep Pin i Soler o Carles Mani. Però destaca, sobretot, l'amistat amb Josep Ixart de Moragas, l'amic que va convidar-lo a visitar Tarragona el mes de juny de 1894. D'aquesta primera visita en van resultar una sèrie de quadres de la ciutat i la narració escrita de les cinc setmanes justes passades a Tarragona. El títol d'aquest escrit breu és **A l'Yxart**, en realitat una necrològica en memòria del seu amic publicada al llibre **Anant pel món** el 1896. N'hem fet una adaptació a les veus dels dos protagonistes.

La segona estada de Rusiñol a Tarragona és del 1897, acollit aquesta vegada per Joan Ruiz i Porta. Josep Yxart era mort de feia dos anys. Els quadres de la pedrera del Mèdol inclosos a la sèrie **Jardines de España** van ser pintats durant aquesta segona visita. També, i com a testimonis, en queden algunes fotografies, dos quadres de la font del claustre i un apunt periodístic de Francesc Carbó (Quiquet) on explica l'ambient que envoltava Rusiñol quan pintava al jardí del claustre de la catedral.

La ruta comença al Saló de tarragonins il·lustres, on veurem el quadre que Santiago Rusiñol va fer del seu amic Josep Yxart i llegirem els paràgrafs inicials de **Teatre català. Ensaig històric-crític**. Després anirem la Casa Yxart, al carrer Cavallers, on escoltarem els primers paràgrafs de **A l'Yxart**, escrit - recordem-ho- per Rusiñol. Anirem després al claustre de la Catedral per sentir **Notes d'Art** de Salvador Carbó i el segon fragment del text de Rusiñol. El patrimoni de Tarragona i el caràcter de la ciutat és el tema de la continuació d' **A l'Yxart** que escoltarem al Camp de Mart. També escoltarem un breu fragment d'una carta d'Yxart a Rusiñol sobre el mateix tema. El Cementiri és la quarta localització on ens llegiran la resta de l'escrit de Rusiñol. Acabarem la ruta al monòlit de l'Oliva amb un text, clar i sintètic, d'Antoni Rovira i Virgili sobre la figura de Santiago Rusiñol.

APUNT BIOGRÀFIC

Santiago Rusiñol i Prats (Barcelona, 25 de febrer de 1861 - Aranjuez, 13 de juny de 1931) fou pintor, escriptor, col·leccionista, periodista i dramaturg. Fou un artista polifacètic i un dels líders del Modernisme a Catalunya. La seva producció pictòrica, amb un miler d'obres, i literària, amb un centenar de títols a més d'un extens nombre d'articles, el situen com a referent decisiu de l'art, la literatura i les idees estètiques del seu temps.

Va néixer a Barcelona en una família d'industrials del tèxtil. Hereu del negoci familiar ja es perfilava el seu interès per la pintura durant l'adolescència. L'any **1886** es casa amb Lluïsa Denís. L'any següent neix la seva filla Maria, però, pocs mesos després, el caràcter inquiet, el desinterès pel negoci familiar, el desig per dedicar-se a pintar, viatjar i conèixer món, l'allunyen de la seva família. Comença a viatjar per Catalunya i Espanya, França i Itàlia. Els viatges seran una constant vital.

El **1888** es revela com escriptor en col·laboracions regulars al diari *La Vanguardia*. El **1889** trenca el seu matrimoni; tanmateix manté el contacte amb la seva filla Maria. El mateix any marxa a estudiar a París, on resideix a temporades durant la primera meitat de la dècada dels 90.

El **1893** instal·la el seu estudi a Sitges, estudi conegut com el *Cau Ferrat* per la col·lecció de ferros antics. La vila es converteix en el punt de referència modernista d'artistes, escriptors i músics, gràcies a Rusiñol que organitza les festes modernistes on es conjuminen el teatre, la poesia, la pintura i la música. Paral·lelament l'artista consolida els dots com escriptor, i des de principis de la dècada de 1890 escriu obres narratives i poemaris en prosa. Algunes de les seves novel·les s'adaptaran per ser representades al teatre com *L'auca del senyor Esteve* escrita el 1907, però estrenada dalt de l'escenari uns anys més tard.

El **1899** arran d'una greu malaltia es retroba amb la seva dona. Quan millora marxen a França amb la seva filla per desintoxicar-se de l'addicció a la morfina. Un any després se sotmet a una intervenció quirúrgica que el deixa amb un sol ronyó. Comença una nova etapa en la seva trajectòria. El **1903** ja és un artista reconegut i durant la primera dècada del segle XX consolida el seu prestigi com a pintor i escriptor prolífic, tant a Barcelona, com a Espanya i a París. [...]

En les dues dècades següents els reconeixements i el prestigi són innegables, malgrat el rebuig d'artistes i crítics noucentistes, en particular d'Eugeni d'Ors que escrivia al diari *La Veu de Catalunya*. El **1917** és condecorat pel govern francès amb el títol de cavaller de la Legió d'Honor. [...]. Mor a Aranjuez el **1931**. El govern provisional de la república ordena una cerimònia fúnebre oficial a Madrid que és encapçalada pel president Manuel Azaña.

Rusiñol no només va formar part activa de la cultura del seu temps, la va enriquir amb la seva personalitat, idees i opinions, defensant-les amb fermesa i no absents de polèmica. Amic dels seus amics es va relacionar amb les personalitats artístiques i intel·lectuals més destacades del moment, com mossèn Cinto Verdaguer i Pompeu Fabra, Valle Inclán i Benito Pérez Galdós, els músics Enric Granados, Isaac Albéniz, Enric Morera, Erik Satie i Manuel de Falla, pintors com Darío de Regoyos, Ignacio Zuloaga i Joaquim Mir [...] Tanmateix, l'amistat més llarga i sòlida la va tenir amb el pintor Ramon Casas i l'escultor Enric Clarasó amb els quals va formar un trio artístic que es va mantenir fins a la seva mort.

APUNT BIOGRÀFIC

Josep Yxart i de Moragas (Tarragona, 1852-1895). Crític literari i d'art, historiador, periodista, traductor, poeta i narrador. Va estudiar Dret a la Universitat de Barcelona (1868-1873). [...] Sintetitzà els *Principios* de Milà i el positivisme idealista de Taine en l'assaig historicocrític *Lo Teatre Català*, premiat als Jocs Florals de 1879, que el va revelar com a crític. Aquest estudi del teatre català fins al moment, aporta, seguint Schiller i Sarcey, l'anàlisi dels factors essencials de l'evolució del teatre, autor i obra, públic, empresari, i actors, que distingirà sempre les seves crítiques de teatre. [...] Va ser col·laborador i després editor de la revista *Arte y Letras* (1882-83) i director de la *Biblioteca* del mateix nom el **1883**. [...] Traduí els tres volums dels *Dramas* (1882, 1883, 1886) de Schiller o els volums *El ángel de la muerte* (1883) i *Mujeres* de Goethe (1884). Per tot plegat, el 1883 va ser nomenat membre de la Real Acadèmia de la Història.

Com a editor va fer amistat amb escriptors castellans com ara Pérez Galdós, Pardo Bazán, L. Alas, R. Altamira, E. Gaspar, A. Palacio Valdés o Pereda. Entre 1883 i 1885, col·labora també a *L'Avens* (1884 i 1890), *La Il·lustració Catalana*, *Calendari Català*, *Revista Literària*, *Art i Literatura* (1884) i *La Època*.

De formació romàntica, va ser un eclèctic defensor de la bellesa per damunt de cap escola, però apostà pel realisme, per esmenar l'excés de convencionalisme i pel convenciment que, en primer lloc, l'exigia el moment històric, i, també, que era la forma més idònia al caràcter dels catalans i a la seva llengua. Per això, va defensar el procediment naturalista, que va descobrir amb la lectura de *L'Assomoir* el 1877, tot i que no va conèixer Zola fins al viatge a París del 1886. Considerava el mètode com el més adequat a l'estètica vigent i, en canvi, descartava el determinisme filosòfic, convençut de la importància de la voluntat humana. Quan el naturalisme va fer crisi, Yxart, que sempre va estar al corrent de les innovacions europees, sense abandonar el mètode de Zola, evolucionà posicionant-se a favor de la literatura russa, de la novel·la psicològica o del drama d'idees. Com Guyau, defensava, a més de la importàcia que la recepció de les formes d'art en la societat tenia en l'evolució de les mateixes, la compatibilitat de la poesia lírica amb la novel·la i el teatre realistes. Va ser secretari dels Jocs Florals de 1885 i va alertar sobre el caràcter mediocre, immovilista i convencional que començaven a presentar a partir de llavors. Lector de la premsa francesa (*Le Temps*, *le Figaro*, *Revue des Deux Mondes*), s'interessà pel concepte d'història i de crítica positivista de F. Brunetièrre, per bé que, d'acord amb l'impressionista J. Lemaître, exigia un estil clar i amè per a la crítica.

El **1886** publicà el primer dels cinc anuals *El año pasado* (1886-1890), recull miscel·lani dels seus treballs sobre lletres i arts a Barcelona, exponent del seu regeneracionisme cultural i homenatge a la seva ciutat adoptiva. El volum de 1888, molt elogiat per la crítica, conté una síntesi dels articles sobre l'Exposició Internacional de Barcelona que són un manifest de regeneracionisme polític. Llavors, coincidint amb la seva etapa més productiva, publicà el pròleg a *Poesies* (1887) de Guimerà i comença a publicar a *La Publicidad* (1887-1888), *La Il·lustración Artística* (1886, 1888, 1891 i 1894), *La España Regional* (1888 i 1891), *La Il·lustración* (1888), *El liberal* (1888), *Revista Catalana*, *Revista de Bellas Artes* (1886) i *La Veu de Catalunya* (1895). El 1888 entra a formar part del grup renovador de *La Vanguardia*, on col·laborarà fins que la mort va interrompre el seu projecte *El arte escénico en España*, iniciat el 28 de febrer de 1892. El **1892**, com a president de l'Ateneu Barcelonès va llegir la lliçó inaugural sobre la crítica literària contemporània on fa una síntesi del gènere i apunta les directrius a seguir. [...] Amic de Maragall, Casellas i, sobretot, Rusiñol, participà en la festa modernista de Sitges amb *La cambra blanca*, composició decadentista en prosa. El **1895** va ser proposat membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, però ja no va poder llegir el discurs de recepció.

(Extret de Nou diccionari 62 de la literatura catalana. Barcelona 2000)

1. SALÓ DELS TARRAGONINS IL·LUSTRES

Què és el teatre?

Mirall de l'ànima, càtedra de les passions, obra mestra dels segles: amb tan pomposos qualificatius, ha estat designat el teatre. Una sola observació bastaria per provar que no són immerescuts. Si no existeix objecte d'estudi més important per a l'home que l'home [mateix], no existeix tampoc altra institució que, com el teatre, ens el presenti en tota la seva complexa grandesa. El llibre dóna d'ell, o bé descarjada anatomia de les seves facultats, o pàl·lida imatge sense consistència corpòria. En [...] la vida, mil detalls prosaics, mil accidents, que varien fins a l'infinit, amaguen l'ànima a la més exquisida penetració: sols en el teatre apareix de sobte a la nostra mirada vivent, com en la realitat: [...]

L'art de l'arquitectura alça per a ell [el teatre] un temple que la pintura i l'escultura embelleixen i decoren; el geni li dóna vida i ve a ennoblir els seus actes i passions; la música o la poesia inspiren son llenguatge. Quan sota les voltes d'aquell temple, cenyit el seu front per les arts, tenint a la seva espatlla la còpia reduïda de la naturalesa, davant la multitud que ve a contemplar-lo, se disposa a parlar i a sentir per a ensenyança i diversió, l'home es col·loca en el més enlairat pedestal [...]

Tot quan és, tot quant pot, ens ho mostrarà en brevíssim temps. Imponent i grandios en la tragèdia, el volcà de les passions esclatarà a la nostra vista o estremirà el nostre cor amb l'espectacle de la voluntat heroica. Miserable, petit, ridícul en la comèdia, avergonyits mirarem en ell l'estampa de la pròpia imperfecció. Des de les taules ens conduirà a les èpoques més remotes, plantejarà els problemes de la consciència en el present. Senyor absolut dels nostres afectes, els evoca, els anima, els desenrotlla en la ficció dels seus més ínfims detalls, posant en les nostres mans [...] la seva màscara risible o commovedora, tendra o terrorífica. En una paraula, esqueixant el vel, ell [el teatre] ens mostrarà l'ànima en tota la seva nua bellesa.

Tal és la finalitat superior que realitza el teatre: la imitació estètica de la vida humana.

Xart, Josep. "Teatre català. Ensaig teòric crític". A: *Entorn de la literatura catalana de la Restauració*. Barcelona : Edicions 62, 1980. p. 40-41.

Josep Ixart pintat per Santiago Rusiñol 1897
Oli sobre tela 140x100 cm.

2. CASA YXART

Santiago Rusiñol: La mort d'un amic, quan és un amic de debò, com era per a mi l'Yxart, és com si a un li arrenquessin un full de la joventut.

Quan un troba a faltar un d'aquells sers que han estat sempre a punt d'escoltar i explicar els primers somnis i compartir les primeres il·lusions; aquella mà disposada a estrènyer sempre amb calor que reconforta; aquell braç per apoiar-s'hi i confessar-s'hi; un sent a dintre seu com si el cor se perdés dintre un desert, un s'adona que, de mica en mica, va quedant-se tot sol, que la joventut va allunyant-se i perdent-se en els núvols dels records; que s'arrenquen fulls d'alegria de la vida i que són fulls que serveixen de mortalla als amics que se'n van i se'ls emporten.

Pobre Yxart! Quin buit has deixat a tants i tants que t'estimàvem! Que vegades te buscarem amb el pensament perquè ens alentis a somniar i somiïs amb nosaltres, perquè ens alentis a seguir el camí d'ortigues que porta vers un terrosset de glòria.

Perdona'm que parli de tu (que ja sé que no t'agradava). Deixa'm que en parli no en alabança per a no ofendre't, però sí en record d'aquells dos mesos que vam passar a Tarragona, tu morint-te amb el cor ple d'esperança, i jo veient-te morir amb el meu entristit de no poder-te dar la vida. M'havies dit:

Josep Yxart: Vine a Tarragona. Veuràs el claustre, veuràs les muralles i la costa. Ja veus que estic malalt, vine i em faràs companyia.

Rusiñol: L'estar amb tu em va convèncer més que el claustre, la costa i les muralles. I vaig anar a Tarragona.

Vaig arribar a la tarda, vaig intrincar-me pels carrers estrets que volten la Catedral, buscant la casa del meu amic, i tot d'un plegat vaig veure els seus braços estesos cap a mi, uns ulls vessant simpatia, un cor que compareixia en els llavis somrients, i una veu, ja quasi morta, sortint d'una ànima entusiasta.

Yxart: Anem, anem a veure Tarragona. No la coneixes i te la vull presentar, i obsequiar-te amb ciclopi, romà, gòtic i lo que vulguis, que de tot tenim a casa nostra.

Rusiñol: De dret vam anar al claustre, racó frondós de poesia, torrat del sol amb tons de magrana oberta., puntejat amb flors roses de baladre, i endolat amb xiprers; lloc arrecerat sota un cimbori feixuc amb daurades arrugues de vellesa; recer de pau que l'Yxart estimava pels records que en tenia, per l'aire que hi corria portant aromes de flors i pedres velles, pels crits d'orenetes i campanes que hi vi-braven, per lo hermós que era i perquè era el seu hort i el jardí del seu poble.

Rusiñol, Santiago. *Anant pel món*.
Barcelona : Tipografia de L'Avenç, 1896.

3. JARDÍ DEL CLAUSTRE CATEDRAL

Aquests dies, a can Parés a Barcelona, hi havien exposats - no sé si hi són encara- una col·lecció de quadres de Santiago Rusiñol: són els mateixos que, amb el títol de *Jardins d'Espanya*, causaren l'admiració dels crítics, ara fa un any, a París. M'ha arribat a les mans alguna premsa que en parla, d'aquests quadres de Rusiñol, i és un seguit d'elogis, una lletania de lloances a l'obra del nostre genial artista; lletania començada allà a la capital de França, continuada a Barcelona i que s'anirà repetint sigui allà on sigui on s'exposin.

En l'esmentada col·lecció hi havien dos quadres que el mestre va pintar a Tarragona; els va pintar al claustre de la nostra Catedral. Ambdós han estat venuts a bon preu: l'un a París, tan bon punt fou oberta l'exposició; l'altre, no fa gaires dies, a Barcelona.

Aquesta circumstància i els nombrosos elogis que particularment la crítica n'ha fet, m'han portat a la memòria les hores delicioses que vaig passar amb en Rusiñol, mentre pintava en el jardí del claustre. Regularment anàvem a fer-li companyia quatre o cinc amics; en Ruiz, en Ferran, en Vázquez i algun altre més. Allí passàvem la tarda veient treballar el mestre, tot parlant de les nostres càbries artístiques o cantant en veu baixa alguna cançó de la terra.

El claustre de la nostra seu, on a tothora Rusiñol pintava, està tot ell sadollat d'una poesia dolcíssima.

Al fons, les arcades gòtiques que limiten el jardí, rajades de sol; al mig, un esclat de color, i a primer terme, velat per l'ombra del cos de l'edifici que s'escau a sol ponent, a la vora d'un xiprer, aquell sortidor que Rusiñol va escollir com a objecte principal per a un dels seus quadres.

El sortidor anava cantant l'eterna cançó de l'aigua; tots nosaltres, embadalits seguïem mirant la tasca del mestre, mentre l' *assota-gossos*; l'home aquell de les vestidures morades, seguia cantant a mitja veu cançons populars apresses quan era noi en algun racó de muntanya.

Al cim del campanar amorosit pels raigs del sol ponent, s'hi sentia solemne, majestuós, el toc pausat de la Capona; els ocells cantaven alegres tot buscant en les branques un lloc on ajocar-se per a passar-hi la nit; i una calma, una quietud imponent, regnava en aquella hora en tots els àmbits del jardí.

La gran font del claustre 1897
oli sobre tela. Museu de Montserrat

Rusiñol al claustre de Tarragona
1897

Aquest és l'ambient de tendra poesia que s'observa en aquelles belles teles. És un reflex de l'estat d'ànim de l'artista.

El que s'imposa en l'obra de Rusiñol, no són aquells xiprers, ni aquelles bardisses, ni els baladres, ni els rosers .. tot i ser-hi pintats d'una manera superba; no és aquell raig de sol que rellisca per les columnes de marbre, ni aquells racons velats per l'ombra. Són els segles i les generacions que han passat per aquell jardí deixant -hi rastre de poesia.

Ell l'ha sentida aquella poesia, l'ha vista amb els ulls de l'ànima i l'ha ficada sense voler en els seus quadres.

En la línia, en el toc, en la nerviositat amb què es nota com s'ha fet la barreja del color, s'hi entreveuen trossets d'ànima de l'artista. [...]

Carbó, Francesc (Pseudònim: Quiquet). "Notes d'Art. Jardines de España" A: *Lo Camp de Tarragona: periòdic catalanista*. Núm. 15 (1900, 11 novembre)

Rusiñol: Aquella quietud de veus, de colors i de llums, aquella harmonia de llums i de repòs, era la impressió primera que rebien els meus ulls, de Tarragona, com dolça llaminadura. A penes havia arribat, i ja estava, boig i embriac de llum i d'alegria, seduït de lo que veia, content de sentir l'Yxart que recobrava la veu i em deia amb arrobament:

Yxart: Espera't i no t'exaltis, que t'ensenyaré altres coses. Vine i sortim i anem a veure les muralles, abans que el sol es pongui.

Rusiñol, Santiago. *Anant pel món*.
Barcelona : Tipografia de L'Avenç, 1896.

4. CAMP DE MART

Rusiñol: Vam sortir, i, passant per sota unes lloses ciclòpies, vam seure la gran cortina de pedra. No eren ja muralles de defensa amb la seva antipàtica fredor; eren parets colrades, pedres immenses apilotades per gegants, estenent-se amb els colors del sol a la cara, capes sobreposades com fulls de ros pergamí del llibre de Tarragona, ferits pel sol que anava baixant, majestuós, cap a la plana. En laire, restos de merlets i barbicanes obrint la boca desdentegada; de tant en tant, alguna torre massissa, coronada de xiulets i crits de falzies; un portal com un forat entre juntures a la roca; i sempre aquella paret imponent, immensa i desolada que anàvem seguint sols a modo d'exploradors, com missionistes d'excavacions enviats a una hermosa ciutat morta.

Yxart: Una ciutat com tantes altres, ferida de l'aire fred d'una civilització, obrint carrers de línia indiferent i morta sobre despulles sagrades, fent-se vestits endreçadets amb retalls de relíquies, aixecant envans de maó sobre mosaics de marbre, i cases llogades a tant el pam sobre pedreres de làpides, estàtues mort

Rusiñol: Planyia's amb cor d'artista d'aquella transformació, d'aquells adobs sense art posats per mans profanes, d'aquella ciutat nova empenyent cap amunt les venerables ruïnes arrupides de por voltant la Catedral, com buscant-hi una defensa; i tot caminant m'ensenyava les despulles que sortien de terra, ossari immens de coses desaparegudes.

Vam baixar fins a un parc frondós d'arbres modestos, acotxant estàtues descolgades, i res més trist que el veure aquell oasis d'ombra misteriosa trepitjat per solars, tallat per les roderes, ferit també pel punyal de l'home pràctic

Yxart: Ja veus tot ho arrenquen, pertot arreu el mal gust se cotitza, l'afany del tant per cent ja ha arribat fins aquí Desenganya't: a Espanya encara no sabem crear coses noves; però les velles, ja les sabem tirar per terra.

Rusiñol, Santiago. *Anant pel món*.
Barcelona : Tipografia de L'Avenç, 1896.

Yxart: Tarragona qu.antes era tan animat y bulliciós, ara.m sembla una ciutat morta; me sembla que no.s veu ningú ni al paseig: la gent s'ha posat sotana y teula; de lluny m'apar que les dones són capellans, y quan vaig a tocar-les, veig que realment ho són; no trobo ningú que no.m cansi; tothom s'ha tornat insípid; ya no puch confiar aqueixas penas sinó als assota-gossos y al vaqué.

Citat per Cavallé i Busquets, Joan . *Tarragona escrita : la ciutat vista pels escriptors* .Barcelona : Lunweg ; [Tarragona] : Ajuntament de Tarragona, 2007. p. 128

5. CEMENTIRI

Rusiñol: Vaig caminar guiat sempre per aquell fill amorós que ensenyava amb orgull a un foraster sa artística casa pairal, i no sé per que ni per on varem arribar al cementiri.

Yxart: Entrem-hi: potser t'agradarà. Entrem-hi.

Rusiñol: Vam entrar en aquell cementiri, que era per a mi allavors un cementiri indiferent, un lloc recollit tan sols, orejat per aquell aire misteriós de melangia i per aquella pau poblada dels sers que dormen sota les flors. Allí uns quants rengles de ninxos arrimats els uns al costat deis altres, com pel fred de la mort, rebent les llenques de morada ombra dels xiprers, alts i massissos i senyalant el cel; [...] de tant en tant la terra inflada remoguda, com per panteix impossible, del ser que dormia a sota, amb contrast amb la riallera planura que s'estenia en el fondo, li donaven un aire de cementiri agredolç, d'un raconet de la mort quiet per terra i bulliciós per les branques alegres de la llum del sol i del soroll dels ocells.

Yxart: Tu te'l mires com a pintor i jo el trobo un cementiri tristíssim. A sota de cada llosa hi ha un amic. És trist i hermós. És hermós sobretot en aquesta hora, amb Tarragona en el fondo.

Rusiñol: Vaig mirar, i realment era esplèndida, brillant, encesa, una ciutat somniada, un tros de l'antiga Roma apareixent com un núvol. Caminant ja el sol arran de la terra, enviava un mantell roig a l'adormida ciutat, de rosegada cresteria; per la llarga paret romana corria l'or fos i rebotia la llum feta reflexos; brillaven com diamants els vidres de les finestres; i els xiprers del cementiri, arrengherats i espurnejant com morades vibracions de cap al tard, se destacaven immòbils, els peus enfonsats en la mort i rebent en el front el petó ardent de la vida.

Va suaument apagar-se la llum del dia, i entre la velada atmosfera, veient alguna estrella espurnejant, varem sortir. L'Yxart callava, em dava el braç, i sentia apoiar-se'm un contacte de fondíssima tristesa.

[...] No obstant, vaig tornar-hi l'endemà a començar el quadro dels xiprers que havia vist el dia abans.

[...] Ja post el sol, ens aixecàvem i caminàvem costa amunt per veure sobre el mar les relliscades de la llum i els tremolors del cel, i per aplaudir la lluna que sortia grossa i encesa del llit de les onades; un tros de plana acotxant-se a poc a poc, sota la boira, abans de quedar adormida. Quins moments foren aquells! [...] i Quin món d'idees ens despertava aquella comunió gaudida pausada i íntimament amb la gran Naturalesa! L'Yxart [...] no volent sentir la mort que s'apropava, ens explicava els seus projectes, [...] Als pocs dies vaig anar a París i Yxart va escriure'm.

Pulvis, cineris, nihil 1894
oli sobre tela 97x136 cm
Col·lecció crèdit Andorra

Yxart: Fins ara, cansant-me o no, havia anat passant, parlava, em movia amb cert aire; però, noi, d'un temps en aquesta part, tot me fatiga, haig de caminar a poc a poc, me rebenten les escales, ja no tinc ganes de parlar: tant me costa. Amb la major tristesa d'aquest món me sorprèn que sóc un vell que no pot anar enlloc, que no es pot fer sentir enlloc, que lentament, ; veu reduint-se la vida material. Ara el metge em diu d'anar a muntanya, i crec que allí m'apanyaria molt; ¿Pero no fa plorar, pobre de mí, veure que als quaranta-dos anys de la meya vida hagi de fer vida de vell? Ja comprendràs, doncs. com estic. Vine, vine altre cop a Tarragona.

Camí del cementiri. 1894
oli sobre tela 77x116 cm
Col·lecció particular

Rusiñol: Ja no em parlava del claustre ni de les muralles ni de les postes de sol. Era ell que es moria a poc a poc i ho comprenia i m'ho deia, i va morir i no el vaig poder veure.

Pobre amic meu! L'únic record que vaig poder enviar-te va ser davant del meu quadro. Lluny de l'altre cementiri, me va semblar més trist. Vaig veure'l de debò perquè no el veia. Te veia a tu, i mirant aquells xiprers recordava els que ara et donen ombra dormint per sempre allí on havíem somniat tantes vegades.

Rusiñol, Santiago. *Anant pel món.*
Barcelona : Tipografia de L'Avenç, 1896.

6. MUNTANYA DE L'OLIVA

Assenyadament romàntic i discretament liberal, conreador de les arts i de les lletres, saineter i dramaturg, pintor i costumista, somniador i realista, ironista i cordial, actiu i contemplatiu, amb una mentalitat i una sentimentalitat migpartides entre la llibertat anarquitzant i el burgesisme de casa bona Tot això, més o menys contradictori, era Santiago Russinyol.

Aquest català catalaníssim que ha mort a Aranjuez, enmig dels jardins que ell tan estimà, és potser l'home que millor sintetitza el període de la vida de Catalunya que s'estén des de l'Exposició del 1888 a l'adveniment de la Segona República. Santiago Russinyol ha tingut el mèrit de representar en tots els moments de la seva existència i en tots els caires de la seva obra, un conjunt de qualitats ètniques i de sentiments profunds del nostre poble. [...]

Tenia Russinyol una gran virtut individual: el treball. Tenia una gran qualitat social: la simpatia. Tots els qui el coneixien, admiraven aquestes condicions seves. Tractar Rossinyol era estimar-lo. Aquell mig riure d'una ironia una mica amarga, però bondadosa, li guanyava els cors. La ironia d'aquest mig riure li venia dels llavis, i la bondat li venia dels ulls.

Poques imatges com la de Santiago Russinyol han quedat gravades en la imaginació de la nostra gent. El cos de bona alçada, l'expressió noble, la barba fluvial, emblanquint-se a mesura que els anys passaven, l'ample barret tou, i la pipa o el gros tabac als llavis ... La primitiva figura "modernista" i bohèmia del Russinyol jove, no es modificà gaire en fer-se vell.

Al començ de la producció artística i literària de Russinyol, els intel·lectuals l'admiraven i el públic li mostrava una certa indiferència. Més endavant, en el segon període, caracteritzat especialment pels seus drames, el públic l'admirava i els intel·lectuals el blasmaven i fins el menyspreaven. En el tercer i últim període la seva vida, la intel·lectualitat i la gent del poble l'admiraven alhora, encara que per motius poc o molt diferents. *L'auca del senyor Esteve* significa el punt més alt d'aquesta convergència admirativa i el màxim nivell del gran talent múltiple de Russinyol.

En la seva obra de pintor i d'home de teatre hi ha una part mediocre; però les obres excel·lents no són escasses, i n'hi ha algunes d'exceptacionals que li donen ple dret a la glòria. En morir Russinyol, tota la seva llarga vida, plena de treball i de facècies, es fa present en la memòria dels catalans, que ploraren la desaparició d'aquest patriarca de la nostra terra, resum d'una època i símbol d'un sector del nostre poble, d'aquest català que ha viscut pintant i escrivint i ha mort respirant l'aroma dels jardins llunyants que l'havien encisat.

Pedró en homenatge Santiago Rusiñol. Societat Coral L'Ancora .1928

Rovira i Virgili, Antoni
"Santiago Rossinyol 1861-1931"
A: *La Nau* 13 juny 1931

BIBLIOGRAFIA I PÀGINES WEB

Casacuberta i Rocarols, Margarida. *Els Noms de Rusiñol* . Barcelona : Quaderns Crema, 1999.

Casacuberta i Rocarols, Margarida. *Santiago Rusiñol: vida, literatura i mite*. Barcelona : Curial : Abadia de Montserrat, 1997.

Col·loqui sobre Josep Yxart i el seu temps (1995 : Tarragona). *El Segle romàntic : actes del Col·loqui sobre Josep Yxart i el seu temps*. Tarragona : Diputació de Tarragona, 2000

Diversos autors. *El Modernisme literari a Tarragona* . Tarragona : Arola, 2006.

Garrigasait, Raül. *El fugitiu que no se'n va*. Barcelona : Edicions del 1984, 2018

Giralt-Miracle, Daniel, ed.. *Santiago Rusiñol, arquetipo de artista moderno*: [actes del congrés]. Madrid : Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2009.

Laplana, Josep de C. *Santiago Rusiñol : el pintor, l'home*
Barcelona : Abadia de Montserrat, 1995.

Laplana, Josep de C ; Palau-Ribes O'Callaghan, Mercedes. *La Pintura de Santiago Rusiñol : obra completa* . Barcelona : Mediterrània, 2004.

Llorens i Grau, Josep. "Santiago Rusiñol, un enamorat de Tarragona" . A: *Diari de Tarragona*. Núm. 4423 (1999, 7 de setembre) ; p. 52.

Massó i Carballido, Jaume. *Tarragona al final del segle XIX segons Josep Ixart*. A: *Estudis de Constantí*. Centre d'Estudis Núm. 23 (2007) ; p. 43-50

Montoliu, Manuel de (1956). *José Yxart, el gran crítico del renacimiento literario catalán*. Tarragona : Instituto de Estudios Tarraconenses Ramón Berenguer IV.

Panyella, Vinyet. *Paisatges i escenaris de Santiago Rusiñol : París, Sitges, Granada*. Barcelona : Curial [etc.], 2000.

Panyella, Vinyet. *Santiago Rusiñol : paisatges i amistats..* Barcelona : Viena edicions, 2007.

Panyella, Vinyet. *Santiago Rusiñol, el caminant de la terra* . Barcelona : Edicions 62, 2003.

Rovira i Gómez, Salvador-J. (1989). *Josep Ixart i de Moragas i el seu entorn familiar : 1852-1895*. Tarragona : [s.n.], 1989 (Tarragona : Indústries Gràfiques Gabriel Gibert).

Rusiñol, Santiago. *Anant pel món*. Barcelona : Tipografia de L'Avenç, 1896

Rusiñol, Santiago . *Jardines de España : 40 reproducciones en colores de los mejores jardines, pintados por el Insigne maestro*. [s.l. ; s.n., 1899?]

Rusiñol, Santiago. *Oracions* / edició a cura de Raül Garrigasait. Barcelona . Edicions del 1984, 2018.

Santiago Rusiñol : exposició antològica commemorativa del cinquantenari de la seva mort [catàleg d'exposició] Barcelona : Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 1981.

Savis, bojós i difunts : el conte decadentista a Catalunya / selecció i pròleg de Ramon Mas. Barcelona : Males herbes, 2018.

Sunyer, Magí. *Modernistes i contemporanis : estudis de literatura*. Reus : Centre de Lectura, 2004.

Yxart, Josep
Obra completa de Josep Yxart / edició a cura de Rosa Cabré. Barcelona : Edicions Proa, 1995.

Yxart, Josep
Apunts i comentaris / a cura de Rosa Cabré. Lleida : Punctum, 2019.

Àlbum Rusiñol : [Exposició virtual del Palau Robert]
<http://www20.gencat.cat/portal/site/PalauRobert/menuitem>

Casacoberta, Margarida. Santiago Rusiñol
Lletra : la literatura catalana a Internet
<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/santiago-rusinol>

Josep Yxart. [Pàgina de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana]
http://www.escriptors.cat/autors/yxartj/pagina.php?id_sec=2970

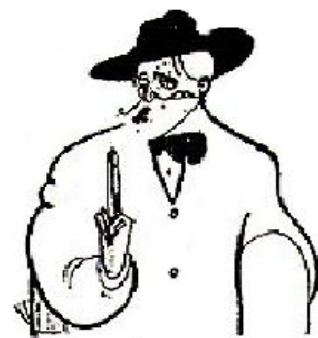
Laplana. Josep de C. *Claustre de Tarragona*. La rebotiga del MDM [Blog]
<http://larebotigamdm.blogspot.com.es/2012/06/writings-and-lectures-11.html>

El meu avi Santiago Rusiñol : [Programa de televisió]
<http://www.tv3.cat/elmeuavi/2003/rusi%2f1ol/capitulo.htm>

Nou Diccionari 62 de Literatura catalana. *Josep Yxart*
Lletra : la literatura catalana a Internet
<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/santiago-rusinol>

Rusiñol, Santiago
Corpus literari ciutat de Barcelona
http://www.ducros.cat/corpus/index.php?command=show_news&news_id=2500

Santiago Rusiñol. [Pàgina de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana]
<http://www.escriptors.cat/autors/rusinols/index.php>

Biblioteca Pública de Tarragona

Fortuny, 30. 43001 Tarragona

Informació : 977 24 03 31 - 977 24 05 44

bptarragona.cultura@gencat.cat

[Espais
escrits]
XARXA DEL PATRIMONI
LITERARI CATALÀ

WEB

<http://bibliotecatarragona.gencat.cat>

BLOC CINEMÚSICA

<http://bptbloc.wordpress.com>

CONNECTA'T AMB
LA BIBLIOTECA

Facebook Twitter Bloc Issuu YouTube Picasa Pinterest Instagram

Organitzen:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS
L'OLIVA DE TARRAGONA

Amb la col·laboració de:

IES Pons d'Icart

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

